

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3139/2023. (III. 27.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.VIII.20.268/2019/4. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Szegedi Zsolt ügyvéd) útján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § alapján kérte a Kúria Pfv.VIII.20.268/2019/4. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] Az indítványozóval szemben büntetőeljárás indult, az eljárás alatt először bűnügyi őrizetben volt, majd előzetes letartóztatásba helyezték. Az ügyészség az indítványozó ellen folyamatban lévő nyomozást megszüntette, a megszüntető határozat azonban nem tartalmazta a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 583. § (5) bekezdésében foglalt tájékoztatást a kártalanítási igény előterjesztésével kapcsolatban. A megszüntető határozat – kézbesítési vélelem alapján – 2016. március 9-én került kézbesítésre. Az indítványozó megkeresésére az ügyészség 2017. április 24-én kelt levelében tájékoztatta az indítványozót a kártalanítás lehetőségéről, és ismételten kézbesítette a nyomozást megszüntető határozatot. Az indítványozó ezt követően 2017. május 17-én benyújtotta kártalanítási kérelmét az elsőfokú bíróságnál.
- [3] Az elsőfokú bíróság részben, az előzetes letartóztatás tekintetében helyt adott az indítványozó kártalanítási kérelmének. A bíróság kifejtette, hogy a nyomozást megszüntető határozat közléséhez kötött, a kártalanítási kérelem benyújtására nyitva álló határidő csak akkor kezdődik, amikor a tájékoztatás a terhelt részére kézbesítésre került. Az állam nevében eljáró hatóság mulasztása nem értékelhető a kártalanításra jogosult terhére. A fellebbezés folytán eljáró másodfokú bíróság helybenhagyta az elsőfokú határozatot. A másodfokú bíróság kifejtette, hogy az indítványozóval az ügyészség egy hiányos határozatot közölt, mert a határozat nem tartalmazta a régi Be. 580. § (5) bekezdése szerinti tájékoztatást a kártalanításról, amely a határozat kötelező tartalmi eleme.
- [4] A jogerős ítélet ellen a Magyar Állam felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, melyben arra hivatkozott, hogy a régi Be. 583. § (1) bekezdésében foglalt, a kártalanítási igény érvényesítésére nyitva álló jogvesztő határidő 2016. szeptember 10-én lejárt, ezért az indítványozó 2017. május 17-én előterjesztett kártalanítási kérelme elkésett. A Kúria 2020. március 24-én meghozott Pfv.VIII.20.268/2019/4. számú végzésében hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet és megszüntette a pert. A Kúria döntésében részletesen kifejtette, hogy a kártalanítási igény érvényesítésére nyitva álló határidő a nyomozás megszüntetésétől számított hat hónap, amely jogvesztő. A Kúria álláspontja szerint a kártalanítási igény előterjesztéséről szóló tájékoztatás elmaradása nem eredményezi a jogvesztő anyagi jogi határidő meghosszabbodását.
- [5] 2. Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-a alapján kéri a Kúria Pfv.VIII.20/268/2019/4. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [6] Az indítványozó a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére hivatkozott azzal összefüggésben, hogy az ügyészség nem tett eleget tájékoztatási kötelezettségének a kártalanítás előterjesztésével kapcsolatban. Az indítványozó hivatkozott arra az ítélkezési gyakorlatra, ami egyébként az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában is megjelent, miszerint a tájékoztatás elmaradása esetén az igényérvényesítéssel nem lehet késedelembe esni a jogállamiság és a személyi szabadság alkotmányos alapelvek érvényesülésének biztosítása érdekében. A Kúria eltért az ítélkezési gyakorlattól, mert az igényérvényesítés határidejének kezdetét nem a tájékoztatáshoz, hanem

a megszüntető határozat átvételéhez kötötte. Az indítványozó álláspontja szerint a Kúria ezzel a jogértelmezéssel visszatért a korábbi, alkotmányos jogi szabályozás hiánya miatti alkotmányellenes helyzethez, amely sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot és a személyi szabadsághoz való jogot.

II.

[7] 1. Az Alaptörvénynek az alkotmányjogi panaszban hivatkozott rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

[...]

(4) Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénysértően korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[8] 2. A régi Be. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„580. § (1) Kártalanítás jár az előzetes letartóztatásért, a házi őrizetért és az ideiglenes kényszergyógykezelésért, ha

I. a nyomozást azért szüntették meg, mert [...]

c) nem a gyanúsított követte el bűncselekményt, illetve a nyomozás adatai alapján nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el,”

„583. § (1) A terhelt a nyomozást megszüntető határozat, a jogerős felmentő ítélet, a jogerős megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott jogerős határozat vele történő közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthet elő kártalanítási igényt. E határidő elmulasztása jogvesztő.

[...]

(5) A terheltet kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről az (1) bekezdés szerinti határozat közlésével egyidejűleg tájékoztatni kell.”

III.

[9] 1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz befogadhatósága feltételeinek vizsgálatakor az alábbiakat alapította meg.

[10] Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében előírtak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie. Az Alkotmánybíróság ezért tanácsban eljárva mindenekelőtt megvizsgálta, teljesültek-e az indítvány befogadhatóságának az Abtv.-ben meghatározott feltételei.

[11] Az Abtv. 27. §-a alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

[12] Az Alkotmánybíróság fenntartja korábbi értelmezését, mely szerint a jogbiztonság önmagában nem alapjog, így az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható

- hatályú jogalkotás és jogalkalmazás, valamint a felkészülési idő hiánya esetén {3051/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [15]–[16]} – lehet alapítani. Az indítványozó sérelme viszont nem tartozik a fentiek szerint megjelölt kivételes esetek körébe, az általa előadottak nincsenek összefüggésben a visszaható hatályú jogalkotással vagy jogalkalmazással, vagy a felkészülési idő hiányával. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdésének *b)* pontján alapuló feltételnek, így az alkotmányjogi panasz érdemi vizsgálatának nincs helye.
- [13] Az indítványozó beadványában hivatkozott arra is, hogy a sérelmesnek tartott bírói döntés az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdését is sérti. Ezek az indítványozó által felhívott alaptörvényi rendelkezések a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogról, illetve a hatóságok által feladatuk teljesítése során jogellenesen okozott kár megtérítéséhez való jogról rendelkeznek. Az Abtv. 27. § (1) bekezdés *a)* pontja értelmében az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott, vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó alaptalan szabadságelvonás miatti kártérítési kérelmének a kérdésben kizárólag bírói fórumok döntöttek. Ennek alapján az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy az indítványozó számára sérelmezett eredménnyel záruló ügyében kizárólag bíróságok jártak el a bíróságokra irányadó eljárási szabályok szerint, ezért az indítványozónak az Alaptörvény XXIV. cikk (1) és (2) bekezdésében biztosított, a hatóságok, azaz alapvetően a közigazgatási szervek által lefolytatott eljárásokhoz kapcsolódó jogai kétséget kizáróan nem sérülhettek, ilyen – az indítványozó jogsérelme okozásának elvi lehetőségét magában hordozó – hatósági eljárás vagy eljárások hiányában. Az alkotmányjogi panasz ezen elemének érdemi vizsgálatára és elbírálására tehát az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 27. § (1) bekezdés *a)* pontjában írt feltételnek való meg nem felelése miatt nem volt lehetősége.
- [14] 2. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így bármelyik kimerítése önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását, jelen ügy befogadását azonban mindkét szempont alátámasztotta.
- [15] A panasz azt az alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést veti fel, hogy összeegyeztethető-e az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésével a régi Be. 583. § (1) és (5) bekezdése közötti kapcsolat hiánya, azaz, hogy a terhelt kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről való, a régi Be. 583. § (5) bekezdésében előírt tájékoztatás nélkül is a régi Be. 583. § (1) bekezdése szerinti határozat, ítélet vagy végzés közlésével kezdődik a hathónapos határidő. A bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességhez vezethet az, hogy a hatóságok, amelyek az előírt tájékoztatás megtételét elmulasztják, e mulasztásukkal megsértik a tisztességes hatósági eljárás követelményét, valamint a IV. cikk (1) bekezdése szerinti szabadsághoz való jog egyik garanciájától megfosztják az érintetteket.
- [16] 3. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt 2021. július 12-én befogadta.
- IV.
- [17] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [18] 1. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének állított sérelmének alátámasztására az indítványozó az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésének sérelme tekintetében előadottakat ismétli, illetve a jelen ügyben az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésének sérelme a tisztességes eljárás sérelme szempontjából speciális. Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének állított sérelmével kapcsolatban előadottakat az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésének sérelme vizsgálata során bírálta el.
- [19] 2. Az Alkotmánybíróság 7/2022. (IV. 26.) AB határozatában foglalkozott részletesen a kártalanításról való tájékoztatás elmulasztásának alkotmányossági kérdéseivel. A testület hangsúlyozta, mivel a régi Be. 583. § (5) bekezdésében írt tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának nincs semmilyen jogkövetkezménye, nem az ügyészség

határozata vagy az eljáró bíróságok kártalanítási igényt elkésettség miatt elutasító végzései üresítették ki a régi Be. 583. § (5) bekezdésében írt szabályt (Indokolás [41]).

- [20] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az alkotmányjogi panasz benyújtására okot adó ügyben elbírált kártalanítási igény benyújtásakor hatályban volt és alkalmazandó, a kártalanítási igények elbírálására vonatkozó jogszabályi rendelkezések tartalmazták, hogy az érintettek számára az alaptalan vagy törvénytörő szabadságkorlátozásukból eredő káruk érvényesítésére hat hónap áll rendelkezésükre, a határidő kezdő időpontja – a jelen ügy tényállása szerint – a nyomozás megszüntetéséről szóló határozatnak a terhelttel való közlése. A törvény kifejezett rendelkezése szerint ez a határidő jogvesztő, azaz a határidő elmulasztása esetén igazolásnak nincs helye.
- [21] Az Alkotmánybíróság megerősíti a 3198/2022. (IV. 29.) AB határozatában a vonatkozó szabályozással kapcsolatban részletesen kifejtett álláspontját, miszerint a szabályozás a kártalanítási igényeik sikeres érvényesítésében elsősorban az érdekelteket, érintett személyeket, főképpen pedig jogi képviselőiket a szóban forgó igényeik előterjesztése során gondos és körültekintő eljárásra ösztönzi. Ez jelen esetben is azt eredményezte volna, hogy igényeiket az előírt tájékoztatás elmaradásától függetlenül is a törvényes határidőn belül terjesztik elő, betartva a törvényben írt transzparens, követhető és egyértelmű szabályokat ugyanúgy, ahogyan hasonló feltételek létezésével és teljesítésük számonkérésével minden más igényérvényesítés esetében is a potenciális jogosultaknak számolniuk kell (Indokolás [30]).
- [22] Az Alkotmánybíróság ebben az ügyben, és jelen ügy kapcsán is megerősíti a 7/2022. (IV. 26.) AB határozatában a vonatkozó szabályozás hiányosságára való megállapításait. Az említett törvények rendelkezéseinek alkotmányosságát ezen hiányossággal összefüggésben azonban az Alkotmánybíróság a jelen ügyben – egymástól eltérő okokból – nem vizsgálhatta (ezzel kapcsolatban lásd bővebben: (Indokolás [45]–[46]).
- [23] 3. Az alkotmányjogi panasz alapján a konkrét ügyben alkalmazásra került jogszabályi rendelkezések vizsgálatát követően az Alkotmánybíróságnak a továbbiakban azt kellett eldöntenie, hogy a Kúria alaptörvénybe ütköző módon zárta-e el az indítványozót az Alaptörvény IV. cikkében számára garantált jogának érvényesítésétől arra való hivatkozással, hogy az igény előterjesztése elkésett.
- [24] Az Alkotmánybíróság rendelkezésére álló iratokból megállapíthatóan, továbbá az indítványozó által sem vitatottan az indítványozó 2014. november 20-tól 2014. november 21-ig bűnügyi őrizetben, 2014. november 21-től 2015. március 20-ig volt előzetes letartóztatásban embercsempészés büntette miatt vele szemben folytatott büntetőeljárás során. Az ügyészség 2015. március 20-án megszüntette az indítványozóval szemben a nyomozást, mert nem találta megállapíthatónak, hogy bűncselekményt követett el. A nyomozást megszüntető határozatnak a terhelt részére kézbesíteni rendelt kiadmány „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza az ügyészségre. Az ügyészség a kézbesítési vélelem beálltának napját 2016. március 9-ében állapította meg. Az indítványozó 2017. április 4-én kelt megkeresésére az ügyészség 2017. április 24-én kelt levelében tájékoztatta a terheltet a kártalanítás lehetőségéről, és egyben ismételten kézbesítette a nyomozást megszüntető határozatot. Az indítványozó felperes 2017. május 17-én terjesztette elő a kártalanítás megfizetése iránti keresetlevelét.
- [25] A Kúria határozatában hivatkozott a következetes bírói gyakorlatra, miszerint a nyomozás megszüntetéséről szóló határozat kézbesítésétől számított 6 hónap jogvesztő határidő, amelyre irányadó a 4/2003. Polgári Jogegységi Határozat is. A Kúria elismerte, hogy az ügyészségnek a nyomozás megszüntetésével egyidejűleg tájékoztatni kellett volna a terheltet a kártalanítási igény előterjesztéséről, a tájékoztatás elmaradása azonban nem eredményezi a jogvesztő anyagi határidő meghosszabbodását. A Kúria fenntartotta a Pfv.III.21.314/2017/4. számú határozatában már kifejtett álláspontját, hogy a jogvesztő határidő letelte azzal a következménnyel jár, hogy megszűnik a jogosult igényérvényesítési lehetősége, függetlenül attól, hogy terheli-e őt felróható mulasztás vagy sem. A Kúria azt is kiemelte, hogy a kártalanítási igény határidőben való előterjesztésének vizsgálata során a bíróság nem járhat el méltányosan. Erre tekintettel a Kúria hatályon kívül helyezte a korábbi ítéleteket és megszüntette a pert.
- [26] Az Alkotmánybíróság a bíróságok által megállapított és az indítványozó által sem vitatott tényállás és a bíróságok által a döntéseik meghozatala során alkalmazandó jogszabályi rendelkezések egybevetése alapján megállapította, hogy a Kúria az indítványozó által támadott végzése meghozatala során a számára is irányadó – az abban foglaltaktól eltérést nem engedő, mérlegelést vagy méltányosságot lehetővé nem tevő – szabályt tartalmazó régi Be. rendelkezéseinek megfelelően járt el és hozta meg döntését. Jelen eljárásban az Alkotmánybíróság a bírói döntés vizsgálata és értékelése során figyelemmel volt az Alaptörvény 28. cikkében foglaltakra is, amely szerint a bíróságoknak a jogalkalmazásuk során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és

az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezniük. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a Kúria számára az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések kogens jellegére tekintettel nem állt rendelkezésre számára bármilyen mozgásteret biztosító értelmezési tartomány, azaz jogalkalmazása során – szembe menve a normával, *contra legem* – nem választhatott olyan értelmezést, amely a megkésettlen kezdeményezett jogérvényesítés kapcsán a régi Be.-ben rögzített alaptörvényi garanciát, azaz a kár megtérítésére irányuló jogosultságot ennek és a jogszabály szövegének ellenére érvényre juttathatta volna.

- [27] 4. Az Alkotmánybíróság a támadott végzés és az annak meghozatalához vezető eljárás vizsgálatának eredményeként – korábbi határozataiban foglaltakkal összhangban – megállapította, hogy az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében foglalt szabadsághoz való jog, valamint a IV. cikk (4) bekezdése szerinti kár megtérítéséhez való jog érvényesülését nem az eljáró bíróság korlátozta, hanem az alkalmazandó jogszabályi környezet, a jogvesztő határidő és a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának hiányzó jogkövetkezménye. Az Alkotmánybíróság a támadott végzés kapcsán megállapította, hogy nem a bíróság jogalkalmazása korlátozta az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdései érvényesülését, hanem az irányadó jogszabályi környezet, és ezért a Kúria végzése nem alaptörvény-ellenes. Az Alkotmánybíróság erre figyelemmel a Kúria végzésének megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

Budapest, 2023. március 7.

Dr. Salamon László s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1286/2020.

